

Patrycja Śliwka

e-mail: 184807@student.ue.wroc.pl

ORCID: 0009-0006-3932-6181

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Przestępczość finansowa na przykładzie Amber Gold

DOI: 10.15611/2025.56.6.13

JEL Classification: G23, G32

© 2025 Patrycja Śliwka

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Śliwka, P. (2025). Przestępczość finansowa na przykładzie Amber Gold. W: M. Biernacki i R. Kowalak (red.), *Rachunkowość* (s. 137-142). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: W artykule omówiono problematykę przestępczości finansowej, definiując ją jako działania mające na celu nielegalne wzbogacenie się. Odwołano się do teorii trójkąta oszustw, w którym wskazać można trzy kluczowe elementy: presję, racjonalizację i okazję. Podkreślono również rolę instytucji państwowych i banków w zwalczaniu przestępczości finansowej w Polsce. Artykuł przedstawia analizę przypadku Amber Gold, piramidy finansowej, która oszukała tysiące osób. Opisano mechanizm działania przedsiębiorstwa, jego strategię medialną oraz reakcję instytucji, które zwalczają przestępczość finansową w Polsce. Tekst zwraca uwagę na rosnące zagrożenie przestępczością finansową, podkreślając konieczność edukacji i ciągłego doskonalenia systemów kontroli.

Słowa kluczowe: przestępczość finansowa, oszustwa finansowe, Amber Gold, piramida finansowa

1. Wstęp

Przestępczość finansowa, będąca konsekwencją postępu technologicznego i globalizacji rynków, stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań dla współczesnych systemów gospodarczych. Przestępcy, wykorzystując luki prawne i organizacyjne, stosują coraz bardziej wyrafinowane metody, by osiągnąć swoje cele. Spektrum przestępstw finansowych jest szerokie, obejmuje m.in. pranie brudnych pieniędzy, oszustwa bankowe, korupcję, cyberprzestępczość finansową, oszustwa podatkowe, manipulacje rynkowe oraz finansowanie terroryzmu.

Działania te destabilizują rynki finansowe, podważają zaufanie inwestorów, ograniczają wzrost gospodarczy i generują ogromne straty finansowe. Co więcej, przestępstwa finansowe mogą prowadzić do utraty wpływów podatkowych oraz wzrostu nierówności społecznych. Rozwój technologii cyfrowych, takich jak sztuczna

inteligencja, stwarza zarówno nowe możliwości, jak i nowe zagrożenia. Przestępcy wykorzystują te narzędzia do anonimowego transferu środków, ukrywania swoich działań i przeprowadzania skomplikowanych oszustw.

Głównym celem artykułu jest omówienie zagadnień związanych z przestępczością finansową. Przedstawiono jej istotę, kluczowe cechy oraz koncepcję trójkąta oszustw. Następnie przeanalizowano przypadek działalności Amber Gold jako jednego z najbardziej znanych przykładów tego typu przestępstw w Polsce w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Analiza oparta została na odpowiedniej literaturze oraz konkretnym studium przypadku, stanowiącym podsumowanie omawianego tematu.

2. Czym jest przestępczość finansowa?

Wojtczak definiuje przestępstwo finansowe jako każde przestępstwo, którego celem jest nielegalne wejście w posiadanie wartości majątkowych, nie tylko gotówki. Do najpopularniejszych przestępstw finansowych można zaliczyć oszustwa finansowe, wymuszenia, fraudy, przestępstwa podatkowe (karuzele podatkowe, wyłudzenia podatkowe), cyberprzestępczość, korupcję i łapownictwo czy pranie brudnych pieniędzy (Piókarz i in., 2020, s. 101). Przy analizowaniu przestępstw finansowych można zauważyć ich wspólne cechy:

- są dokonywane celowo (umyślnie) – nie są wynikiem zaniedbań czy pojedynczych błędów, lecz odnoszą się do świadomych działań, które prowadzą do zdobycia nielegalnych zysków lub przewagi,
- oszukańcze działania są najczęściej ukrywane – często wiążą się z przerobieniem i/lub wystawianiem odpowiednich dokumentów, wprowadzaniem zapisów ksiąg rachunkowych itd., w taki sposób, aby pozostały niewykryte,
- naruszają zasadę zaufania będącą fundamentem gospodarki wolnorynkowej – transakcje biznesowe są oparte przede wszystkim na zaufaniu, poszczególne umowy i wynikające z nich zobowiązania wiążą się z odpowiedzialnością, którą ponoszą obie strony,
- wywołują straty – w wyniku nadużyć finansowych dochodzi do uzyskania przez przestępcę nielegalnych korzyści (zysków), które są ściśle powiązane ze stratą odnotowywaną u strony poszkodowanej,
- są to działania związane z oszustwem – osoby biorące w nich udział mają skłonności do manipulowania faktami, kłamania, ukrywania informacji,
- mogą być popełniane przez osoby, które sprawiają wrażenie przyzwoitych i godnych zaufania, często zachowujące się w sposób bardzo profesjonalny (Kutera, 2016, s. 23).

Cressey wskazał trzy czynniki – tzw. trójkąt oszustw – bezpośrednio wpływające na pojawienie się nadużyć (Wells, 2006, s. 6-7). Według teorii trójkąta oszustw konieczne jest usunięcie jednego z czynników: presji, racjonalizacji lub okazji, aby przeciwdziałać w jakimkolwiek stopniu przestępczości finansowej (Klonowska i in., 2020, s. 129).

Presję można zauważyć szczególnie wśród biedniejszego społeczeństwa, ponieważ niskie zarobki wiążą się często z brakiem zaspokojenia potrzeb materialnych, a to może prowadzić do dopuszczania się przestępstw. Zmniejszenie presji można zauważyć w sytuacjach, kiedy dochód na mieszkańca rośnie, ponieważ wyższy dochód zaspokaja więcej potrzeb człowieka. Ważnym elementem są również regulacje prawne, ponieważ wszelkie luki prawne, a co za tym idzie, brak karalności danego czynu, mogą prowadzić do sytuacji, w której pracownicy zaczną to wykorzystywać do podnoszenia zysków.

Drugim elementem zapobiegania przestępczości jest **uniemożliwienie zracjonalizowania** przestępstw. W tym przypadku duże znaczenie ma kwestia wychowania oraz podłoża psychicznego, ponieważ jeśli ktoś ma silniejszy kręgosłup moralny, ciężiej będzie go przekonać, że zły czyn służy wyższemu dobru. Ludziom trzeba przedstawiać fakty, ale w jak najbardziej dostępny i zrozumiały dla nich sposób. Czasami jest to jednak niewystarczające, aby wpływać na zmianę ich zdania, ponieważ ich silne przekonania mogą wywodzić się z rodziny lub otoczenia, w którym żyją.

Ostatnim elementem trójkąta oszustw jest likwidacja nadarzających się **okazji** do przestępstwa. Inaczej okazja to faktyczna możliwość dokonania oszustwa (Proczek i Szczepańska, 2017, s. 216). Kluczową rolę odgrywają skuteczny nadzór i sprawne systemy kontroli, których nie można wyłączyć lub w jakikolwiek sposób obejść, szczególnie przez osoby, które mają nawet do nich dostęp. Oznacza to, że kompetencje wszystkich systemów, ale również każdej instytucji, jak i sposób przepływu informacji powinny być jasno określone.

W Polsce jest wiele instytucji, które zajmują się walką z przestępczością finansową. Są to m.in.: Generalny Inspektor Informacji Finansowej wspomagany przez Departament Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów, NBP, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, policja (w tym cyberpolicja), KNF, GPW, Związek Banków Polskich, Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, prezesi sądów apelacyjnych (w odniesieniu do notariuszy), naczelnicy urzędu celno-skarbowego, wojewodowie lub starostowie. Oprócz instytucji państwowych aktywną walkę z przestępczością finansową prowadzą banki, w szczególności w przypadku prania brudnych pieniędzy (Klonowska i in., 2020, s. 132).

Według Czapiewskiego motywacją dla osób dokonujących oszukańczej sprawozdawczości finansowej może być lęk lub chciwość, a w rzadszych przypadkach mogą mieć charakter altruistyczny (Płókarz i in., 2021, s. 205).

3. Przestępczość finansowa na przykładzie Amber Gold

Niektóre przestępstwa finansowe osiągają znaczną skalę i mogą dotyczyć wielu niewinnych ludzi, którzy ze względu na brak wiedzy bądź przez wprowadzenie w błąd tracą swoje pieniądze. Czasami sprawy te są nagłaśniane na skalę krajową za pomocą mediów lub innych środków masowego przekazu. Tak było w przypadku spółki Amber Gold, która okazała się piramidą finansową na skalę około 851 mln zł. Jak

podaje Business Insider, poszkodowanych było około 19 tysięcy osób. Spółka Amber Gold powstała na początku 2009 roku, jej założycielem był Marcin Plichta. Miała inwestować w złoto oraz inne kruszce, oferując przy tym wysokie oprocentowanie inwestycji, które znacznie przewyższało oprocentowanie lokat bankowych. Spółka od 2011 roku przejęła większość udziałów w liniach lotniczych Jet Air, następnie w niemieckich OLT Germany i na koniec w liniach Yes Airways. Powstała w ten sposób marka OLT Express, która w połowie 2012 roku wpadła w kłopoty finansowe. Wówczas Amber Gold ogłosiło wycofanie się z inwestycji w linie lotnicze, a OLT Express niedługo później ogłosiło swoją upadłość.

Amber Gold operowało według modelu oszustwa finansowego znanego jako piramida finansowa. Polegało to na tym, że osiągnięcie zysku przez podmioty lokujące swoje środki pieniężne uzależnione było od werbowania nowych osób do udziału w strukturze (Pachucki, 2012, s. 6). Przedsiębiorstwo nie prowadziło rzeczywistych inwestycji, a jedynie sprawiało takie wrażenie, aby ukryć fakt, że jego działalność opierała się na ciągłym pozyskiwaniu nowych wpłacających. Od nazwiska twórcy pierwszej w historii piramidy finansowej Charlesa Ponziego struktura taka zwana jest także „schematem Ponziego” (Masiukiewicz, 2015, s. 20).

Amber Gold miało dobrą strategię medialną, za pomocą której bardzo szybko zyskało popularność oraz rzeszę zainteresowanych. Ludzie masowo zaczęli wpłacać swoje oszczędności, przekonani, że lokują je w bardzo korzystną inwestycję, bowiem w ich przekonaniu złoto było zawsze bezpieczne. Tej sytuacji nie zmieniły nawet pierwsze wzmianki w mediach o tym, że jednostka tak naprawdę nie inwestuje pieniędzy swoich klientów w złoto ani inne kruszce oraz że brakuje jasności co do modelu biznesowego, jakim spółka miała rzekomo generować ekonomiczny zysk dla swoich klientów. Przedsiębiorstwo od razu zareagowało na wypowiedziane w ich stronę zarzuty, uspokajając klientów swoją stabilną sytuacją finansową oraz stałą płynnością, ale również chwając się niezwykle dynamicznym rozwojem. Wypłaciło nawet pierwotnym klientom zyski z pierwszej inwestycji, co pozwoliło udowodnić, że jego działania faktycznie przynoszą określony zwrot.

Otwarcie przez właściciela Amber Gold linii lotniczych OLT Express było kolejnym medialnym i biznesowym działaniem na dużą skalę, które przy braku rentowności mogło posłużyć jako alternatywa do wyprowadzenia środków z Amber Gold.

Nie tylko media zainteresowały się popularną w tamtych latach spółką. KNF ogłosiła, że Amber Gold znalazło się na liście ostrzeżeń, co oznaczało, że spółka nie posiada licencji bankowej i nie może przyjmować depozytów w celu obciążenia ich ryzykiem. Mimo że KNF ogłosiła to w grudniu 2009 roku, czyli niecały rok od rozpoczęcia działalności spółki, nadal prowadziła ona działalność i przyjmowała depozyty od kolejnych klientów, a ci bardzo chętnie lokowali w niej swoje pieniądze, nie zważając na ostrzeżenia. Jak wiadomo, działania przedsiębiorstwa nie trwały długo, co jest charakterystyczne dla piramid finansowych. Spółka utraciła swoją płynność i środki finansowe klientów. W związku z tym, że Amber Gold nie było instytucją finansową, klienci nie mogli liczyć na zwrot swoich środków przez Bankowy Fundusz

Gwarancyjny. Iwanowicz zwraca uwagę, że w sposobie działań Amber Gold można zauważyć wszystkie charakterystyczne elementy działania piramidy Ponziego sprzed stu lat:

- M. Plichta, czyli założyciel spółki, był wcześniej karany za oszustwa finansowe;
- silny i agresywny PR na skalę całego kraju;
- Amber Gold oparło swój model na inwestycjach w złoto, które kojarzyło się klientom ze stabilnością i wysoką wartością. To sprawiło, że jednostka zyskała wiarygodność i łatwo przekonała inwestorów do swojego systemu działania;
- proponowana inwestycja obiecywała wyjątkowo wysokie zyski, znacznie przewyższające oprocentowanie standardowych lokat bankowych (Płókarz i in., 2020, s. 109).

Władze spółki wiedziały również, jak postępować, kiedy trafiła na listę ostrzeżeń KNF:

- wypłacono obiecane, wysokie zyski, co miało na celu uspokojenie inwestorów;
- mimo ukazywania się licznych artykułów z wątpliwościami co do sytuacji finansowej spółki jednostka nadal zapewniała o swojej wypłacalności i podpierała się tym, że zabezpiecza środki w złocie i reinwestuje w linie lotnicze OLT, co uspokajało większość klientów;
- spółka straciła płynność finansową w 2012 roku i tego samego roku została postawiona w stan likwidacji.

Schemat finansowej piramidy Amber Gold nie odbiega od tego, który zastosował Ponzi sto lat wcześniej. Tego typu działania nadal prowadzą do strat na dużą skalę, szczególnie jeśli chodzi o oszczędności ofiar tego typu przestępstw.

4. Zakończenie

Przestępczość finansowa prowadzi do zachwiania sytuacją finansową przedsiębiorstwa, którego to działanie dotyczy, ale często nie tylko jego, ponieważ mogą przy tym ucierpieć inne osoby lub instytucje, które dały się nabrać na sztuczki przestępców, tak jak to miało miejsce w opisywanej sytuacji Amber Gold. Jak pisze Kurek, piramidy finansowe pozwalają urzeczywistnić fantazje o byciu bogatym, jednak ich uczestnicy zawsze ponoszą ogromne starty (Kurek, 2018, s. 152). Powyższy przykład pokazuje, jak w dosyć łatwy sposób można manipulować ludźmi, którzy są niedoinformowani i zbyt ufni. Działania instytucji, które starają się przeciwdziałać nadużyciom finansowym, są konieczne, aby zapewnić większe bezpieczeństwo oraz edukację społeczeństwa w zakresie finansów oraz zagrożeń związanych z oszustwami. Przestępcy w związku z szybko rozwijającymi się technologiami, ale również możliwościami, jakie one dają, potrafią w coraz sprytniejszy sposób oszukiwać i przez długi czas być niewykrywalni, dlatego organy przeciwdziałające przestępczości finansowej powinny cały czas rozwijać się, aby nadążyć za coraz nowszymi sposobami ich eliminacji.

Literatura

- Business Insider Polska. (b.d.). *Afera Amber Gold*. Pobrano 26 lutego 2025 z <https://businessinsider.com.pl/afery-amber-gold>
- Klonowska, A., Małecka-Lyszczek, M., Snarska, M. i Wyrobek, J. (2020). Zapobieganie oszustwom finansowym. W: R. Koszewski, B. Oręziak, M. i Wielec (red.), *Metody zapobiegania przestępczości* (s. 129-162). Instytut Wymiaru Sprawiedliwości.
- Koszewski, R., Oręziak, B. i Wielec, M. (red.). (2020). *Możliwe przyczyny i rodzaje przestępczości w przyszłości oraz przygotowania prewencyjne*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.
- Kurek, R. (2018). Czy bitcoin to piramida finansowa? *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, 19(3), 151-161.
- Kutera, M. (2016). *Nadużycia finansowe: wykrywanie i zapobieganie*. Difin.
- Masiukiewicz, P. (2015). *Piramidy finansowe. Teoria, regulacje, praktyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Pachucki, M. (2012). *Piramidy i inne oszustwa na rynku finansowym*. Komisja Nadzoru Finansowego.
- Płókarz, R., Iwanowicz, B., Iwanowicz, T., Majewski, P., Voss, G. i Wojtczak, K. (2020). *Przestępczość finansowa. Bankowość, ubezpieczenia, przedsiębiorstwa*. Tom 1. Difin.
- Płókarz, R., Czapiewski, M., Stryś, J., Włodarczyk, G. i Zacharzewski, K. (2021). *Przestępczość finansowa. Rynki finansowe*. Tom 2. Difin.
- Proczek, M. i Szczepańska, P. (2017). Nadużycia i oszustwa finansowe a działalność europejskiego urzędu ds. zwalczania nadużyć finansowych. *Studia ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (319), 214-223.
- Wells J. T. (2006). *Nadużycia w firmach – Vademecum. Zapobieganie i wykrywanie*. Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.

Financial Crime on the Example of the Amber Gold Case

Abstract: The article discusses the issue of financial crime, defining it as activities aimed at illegal enrichment. It refers to the fraud triangle theory, which highlights three key elements: pressure, rationalisation, and opportunity. The role of state institutions and banks in combating financial crime in Poland is also emphasised. The article presents an analysis of the Amber Gold case, a financial pyramid that defrauded thousands of people. The mechanism of the company's operation, its media strategy, and the response of controlled institutions are described. The text draws attention to the growing threat of financial crime, emphasising the need for education and continuous improvement of control systems.

Keywords: financial crime, financial fraud, Amber Gold, financial pyramid